

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse
16/00238-10

Vår dato
29.11.2017

Høring om NOU 2017: 8 Særdomstoler på nye områder?

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforening og profesjonsforbund for over 28.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Mange av våre medlemmer jobber i barnevernet.

Fellesorganisasjonen (FO) svarer på høringens forslag som knytter seg til håndhevsingsapparatet for barne- og familiesakene. FO har deltatt i utvalgets referansegruppe og har gjennom dette gitt innspill underveis i utredningsarbeidet.

Hovedpunkter i FO sitt hørings svar:

- FO mener at når barns fremtidige omsorgssituasjon avgjøres er det nødvendig med tilstrekkelig barne-, barnevern- og sosialfaglig kompetanse i prosessene som leder frem til avgjørelsen. Barnets beste må være førende prinsipp.
- FO støtter utvalgets anbefaling om en tingrettsmodell for både foreldretvister og saker om tvang etter barnevernloven gitt at de prosessuelle og materielle forholdene ivaretar tilstrekkelig og nødvendig kompetanse og gjennomgående ivaretar hensynet til barnets beste.
- FO vil understreke at det er helt nødvendig at instansen som skal avgjøre barnets omsorgssituasjon kan analysere betydningen og kvaliteten av faglige synspunkter fra barneverntjenesten og sakkyndige.
- FO mener de omtalte «parallellsakene» der foreldretvist og omsorgssituasjon skal avgjøres er et argument for å føre disse sakene i samme instans.
- FO mener at barnet må høres på best mulig måte med nødvendig tilrettelegging og støtter utvalgets anbefaling om en utredning av dette.
- FO støtter at saker om barn og foreldre også bør underligge sakkyndigkommissjon.
- FO mener det er viktig å sikre at sakkyndige har tilstrekkelig barnefaglig kompetanse. Dette innebærer løpende og mer obligatorisk kursaktivitet enn dagens ordning har.
- FO mener det i større grad må kvalitetssikres at advokater som fører sakene har kunnskap om barne- og barnevernfaglige vurderinger.

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

- FO mener det er avgjørende at en ny struktur sikrer at også fagkyndige i retten har tilstrekkelig barne- og barnevernfaglig kompetanse. FO er glad for at utvalget mener dommere som skal avgjøre sakene må ha obligatorisk kurs med fordypning i barneverns- og barnefaglige temaer. Det er viktig at de som håndhever saker om foreldretvister og omsorgsovertakelse har relevant og oppdatert kunnskap. Uten slik kunnskap vil ikke sakene kunne håndteres forsvarlig.

Innledning

FO støtter utvalgets anbefaling om en tingrettsmodell for både foreldretvister og saker om tvang etter barnevernloven gitt at de prosessuelle og materielle forholdene ivaretar tilstrekkelig og nødvendig kompetanse. Dette mener FO innebærer krav til kompetanse hos dommere. Uten et slikt kompetansekrav vil ikke en endring av dagens system være forsvarlig.

FO mener forslagene som legges frem hele tiden må forankres i et utgangspunkt om at dette skal gi den beste løsningen for barna. Disse perspektivene mangler gjennomgående og gjør det utfordrende å ta stilling til flere av utvalgets anbefalinger. Videre er utredningen lagt opp på en måte som gjør det vanskelig å sondre mellom hva som er utvalgets forslag og hva som er drøftelser der det ikke konkluderes.

Dersom fylkesnemndenes avgjørelser mangler tillit er dette et viktig argument for å endre dagens struktur. En omlegging av håndhevingsinstansen fra forvaltningsnivå og over i domstolen kan bidra til et skarpere skille mellom barnevernstjeneste og det organet som fatter vedtak. FO vil imidlertid understreke at den type vedtak som fylkesnemnda fatter vil oppleves svært inngripende for de det gjelder uavhengig av hvem som avgjør spørsmålet. Et annet argument for tingrettsmodellene er at det samme barnet kan være del av både en foreldretvist for tingretten og en barnevernssak for fylkesnemnda. Dagens system innebærer at barnet må være del av to ulike prosesser. FO mener det er gode grunner for å føre slike saker sammen og vi støtter utvalgets forslag om dette. FO støtter også forslaget om at sakkyndigrapporter i foreldretvistsaker skal underlegges Barnesakkyndig kommisjon.

Noen av avgjørelsene som i dag fattes i fylkesnemndene er av de mest alvorlige og inngripende overfor enkeltpersoner som samfunnet kan treffe. Disse avgjørelsene skal også bygge på en vurdering av hvordan forholdene og omsorgssituasjonen vil utvikle seg over tid under ulike forutsetninger. Det stilles derfor særskilte krav til behandlingen av saker som berører barn. Barnets beste er grunnleggende og skal vektlegges, og barn skal høres før avgjørelser tas. De som skal fatte slike avgjørelser må nødvendigvis ha god og oppdatert barnefaglig, barnevernfaglig og psykologisk kunnskap for å kunne vurdere og stille spørsmål til de synspunktene som fremkommer fra barnevernet, foreldre og sakkyndige i en sak. Dersom denne kunnskapen mangler vil det være vanskelig å gjøre gode vurderinger av barnevernets og sakkyndiges standpunkt. Denne kunnskapen må også ligge til grunn for å kunne stille gode og kritiske spørsmål som gir

utfyllende informasjon. Dommere og fylkesnemndsledere må kunne vurdere om en sak om barn er tilstrekkelig opplyst, høre barn på en tilfredsstillende måte og kunne analysere hvilke følger en konkret avgjørelse kan få for barnet.

Om familievernets rolle

Utvalget drøfter familievernets rolle og potensielle rolle i foreldretvister i utredningen. Undersøkelser og konkrete erfaringer, som utvalget referer til, viser svært gode resultater. Disse burde vært fulgt opp gjennom konkrete anbefalinger. Det er svært mange høyt kvalifiserte som arbeider i familievernet og potensialet for konfliktløsning på et lavere nivå enn domstolene er stort. Våre tillitsvalgte og medlemmer i familievernet ønsker seg muligheten til å pålegge flere meklinger enn den obligatoriske ene meklingstimen i dag. Deres standpunkt er at det tidligere regelverket med mulighet til å pålegge tre meklingstimer var et bedre utgangspunkt for å få til reell og god mekling. FO foreslår at regelverket endres slik at det igjen blir mulig å pålegge tre meklingstimer.

Fagkyndighet og sakkyndighet

For noen år siden ble de fagkyndige medlemmene i fylkesnemnda redusert fra to til en. Etter FOs mening reduserte dette rettsikkerheten for barna. FO mener videre at en sammensetning av barnevernfaglig og psykologfaglig kompetanse er det som på best måte sikrer bred forståelse av de enkelte sakene.

FO er bekymret for at domstolene i svært varierende grad ivaretar og sikrer barneperspektivet i sin behandling av disse sakene. Dette mener vi i stor grad handler om manglende kompetanse og kvalitetssikring, og gjelder både dommere, advokater og sakkyndige. Uavhengig av hvilken modell som blir iverksatt, vil det være viktig å sette krav til kompetanse og legge opp løp for kvalitetssikring.

I fylkesnemndordningen er man kommet et godt stykke på vei både når det gjelder kompetanse hos nemndsledere, fagkyndige medlemmer i nemnda og sakkyndige. Selv om det har vært kritikk av ordningen som skal kvalitetssikre de sakkyndige vurderingene i fylkesnemnda, mener vi at dette kan være et godt utgangspunkt for å kvalitetssikre det sakkyndige arbeidet i domstolen. FO mener den tidligere ordningen med to fagkyndige i nemnda sikret faglige perspektiver inn i det vanskelige beslutningsarbeidet som fylkesnemndene skal foreta på en bedre måte enn dagens ordning. Barns utvikling, omsorgsbehov og vurdering av foreldres omsorgsevne, og ikke minst forståelse av sosial og samfunnsmessig kontekst barnet og familien lever i, er sentrale komponenter i barnevern- og sosialfaglig kompetanse. Sammen med psykologisk/psykiatrisk kompetanse utgjør dette et bredt og forsvarlig faglig vurderingsgrunnlag. FO mener det vil være klokt å utvikle et system som gjør at sakkyndige oppnevnes etter kompetanseområder, og ikke etter geografisk nærhet eller personlig kjennskap.

Når det gjelder advokater får vi tilbakemeldinger, både fra barnevern og familievern, med bekymringer om at det er store forskjeller i kvaliteten på advokater. Noen advokater oppleves som konflikt drivende slik at barnets beste kommer i bakgrunnen. Vi mener derfor at en ordning for kvalitetssikring bør utredes.

Kompetanse i tingrettene må sikres

Fylkesnemndene har over tid utviklet seg til å bli fagspesialiserte og har mye erfaring fra sine sakfelt. FO mener det er avgjørende at denne kompetansen ikke går tapt i en eventuell omlegging. Dersom kompetansen i tingrettene ikke sikres kan ikke FO støtte en overføring hit. FO er enig i utvalgets flertall om at fylkesnemndene bør innlemmes i de tingrettene som skal behandle sakene, ved at fylkesnemndslederne utnevnes til tingrettsdommere der.

Det foreligger mer psykologisk og barnefaglig forskning enn før. Den som skal avgjøre saker om barns fremtidige omsorgssituasjon, må ha tilstrekkelig innsikt i slike fagområder til å analysere betydningen og kvaliteten av faglige synspunkter fra representanter for barneverntjenesten, og fra sakkyndige.

Til tross for viktig kompetanseheving hos en del dommere er de erfaringene våre medlemmer og tillitsvalgte sitter på at det fortsatt er store variasjoner i kompetansen hos dommere i enkeltsaker. Vi har flere eksempler på at det er satt inn dommerfullmektige i disse komplekse sakene, og at det oppleves som svært uheldig.

FO mener utvalgets forslag om obligatorisk kurs med jevnlig oppdateringer for dommere er helt sentralt for å sikre kompetansen. Vi viser også til høringssvaret fra Sandefjord tingrett på dette punktet. Det er avgjørende at opplæringskravet blir lovfestet slik utvalget legger til grunn. FO mener også at krav om egne avdelinger eller faggrupper i tingrettene bør lovfestes. Dette vil i større grad sikre et sterkt fagmiljø i alle domstolene som har barnesakene. Videre er forslaget om at de utvalgte tingrettene som utgangspunkt skal ha minst fem dømmende årsverk til behandling av barnesaker viktig.

Anke til lagmannsretten

FO støtter flertallets forslag som innebærer at anke over tingrettens dom om omsorgsovertakelse eller samtykke til adopsjon, ikke skal kunne nektes fremmet. For andre elementer i en barnevernssak (eksempelvis spørsmål om endring av samvær, eller om tilbakeføring av omsorg), ligger det i forslaget at lagmannsretten skal kunne nekte ankebehandling når anken gjelder spørsmål som det ikke er grunn til å prøve. FO mener dette er hensiktsmessig ut fra behovet for andreinstansprøving i saker om omsorgsovertakelse. Likevel er det viktig at ankeinstans kan nekte ankebehandling når det ikke er grunn til å prøve på nytt. Hensynet til å få ro rundt en avgjørelse er vesentlig her. FO er også bekymret for saksbehandlingstiden når første klageinstans er Lagmannsretten. Et godt og effektivt system med tilstrekkelig kapasitet må være i stand før en eventuell endring.

Utvalgets sammensetning

Utvalget består nærmest utelukkende av medlemmer med juridisk kompetanse. FO mener dette er for snevert og mener utvalget burde vært sammensatt med en bredere fagkompetanse med barnevernfaglig- og sosialfaglig kompetanse i tillegg til brukerstemmer.

Med vennlig hilsen

Sign.

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Sign.

Ane Lindholt
Rådgiver